

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شخصیت در اسلام و روانشناسی

راضیه فتاحی

دانشجوی دکتری روانشناسی دانشگاه اصفهان

دکتر مهرداد کلانتری

دانشیار روانشناسی دانشگاه اصفهان

سرشناسه	
عنوان و نام پدیدآور	فتاحی، راضیه، ۱۳۶۵ -
مشخصات نشر	نخستین در اسلام و روانشناسی / راضیه فتحی - مهرداد کلاتری،
مشخصات ظاهری	اصفهان: انتشارات نگارخانه، ۱۳۹۲.
شابک	۱۹۹ ص.
وضعیت فهرست نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۷۸-۰۲-۰
یادداشت	فیا
موضوع	کتابنامه: ص. ۱۸۹.
موضوع	شخصیت -- جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	شخصیت -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	شخصیت -- تحول و تغییر (اسلام)
موضوع	روان‌شناسی اسلامی
موضوع	روان‌شناسی اسلامی -- جنبه‌های قرآنی
شناسه اف	کلاتری، مهرداد، ۱۳۳۴ -
رده بند	۱۳۹۲ ش ۳ / ف ۶۹۸ BF
رده بندی دیج	۱۵۵/۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۳۲۰۳۳

شخصیت - اسلام و روانشناسی

مؤلفان	راضیه فتحی، مهرداد کلاتری
انتشارات	نگارخانه
چاپ، مصافی	نگارخانه
مدیر تولید	علیرضا...
صفحه آرا	مرضیه...
طرح جلد	فاطمه نوروزی
قطع اثر	وزیری
نوبت چاپ	اول - ۱۳۹۲
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	۷۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۴۸-۰۲-۰

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است.
هرکس تمام و یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر، پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی خواهد گرفت.

Email: pubnegar@yahoo.com Cellphone: 09131703597

ن والقلم و ما یسطرون

با توجه به پیشرفت علم و فناوری همچنین نیاز نسل جوان و اندیشمندان جامعه به خواندنیهای پر محتوا و تعامل علوم با عناصر سازنده جامعه؛ انتشارات نقش بسزایی در جهت تحولات ایفا میکند.

«انتشارات نگارخانه»

در راستای شعار «هدایت اسلامی با سابقه ۲۰ ساله خود ضمن برقراری ارتباط و تعامل فعال با نویسندگان و مترجمان سراسر کشور، مراکز منحصر به فرد در عرصه چاپ به حساب می آید که تا کنون صدها عنوان کتب ارزشمند علمی و عمومی انتشارات مختلف از جمله «جهاد دانشگاهی، دانشگاه آزاد، معصومی، انتشارات آستان قدس» به چاپ رسانده و تقدیم دانش پژوهان و محققان علم کرده است.

بار دیگر از خدای متعال و نویسندگان خواستاریم تا در انجام رسالتی که در این برهه زمانی برعهده گرفته ایم یاری نمایند و امید داریم در پی برقراری عنایت شود تا کتابهای نفیس دیگری را در دسترس خوانندگان عزیز قرار بدهیم و سابقه درخشان این انتشارات را رونق نماییم انشا الله.

و من الله توفیق

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
فصل اول: رویکردهای روانشناسی نسبت به شخصیت	
۹	 تعریف شخصیت
۱۱	 مکاتب شخصیت
۱۱	 تعیین رویکردهای شخصیت
۱۱	 رویکرد روانکاوی
۱۹	 (ب) رویکرد رفتارگرایی
۲۱	 (ج) رویکرد شناختی - شخصیت: جرج کلی
۲۵	 (د) گستره ادگي - یكسون
۲۷	 (ه) رویکرد انسانگرایی - اهام مزلو
۳۰	 (د) رویکرد صفات - نورن
فصل دوم: روند شکل گیری شخصیت در روانشناسی اسلامی	
۳۷	 مقدمه
۳۷	 شاکله معادل قرآنی مفهوم شخصیت
۳۹	 مراحل شکل گیری شاکله
۴۰	 عناصر درونی سازنده شخصیت آدمی
۴۰	 - گرایش، نیاز، انگیزش
۴۱	 - انواع گرایش‌ها
۴۱	 الف) گرایش‌های حسی و نیازهای اولیه
۴۱	 ب) گرایش‌های شناختی
۴۳	 ج) گرایش‌های معنوی
۴۵	 د) گرایش‌های فطری
۵۳	 ه) گرایش‌های انسانی و مراتب نفس
۵۳	 عناصر بیرونی سازنده شخصیت آدمی
۵۳	 - وراثت
۵۷	 - محیط
۵۸	 الف) محیط طبیعی
۵۹	 ب) محیط اجتماعی

۵۹	۱- تأثیر افراد دیگر بر شخصیت فرد.....
۶۶	۲- شناخت و تأثیرات گروه بر فرد.....
۶۹	ج) زمان.....
۷۱	مراحل شکل گیری شخصیت(رشد).....
۷۵	رفتار و شخصیت.....

فصل سوم: اهمیت خودشناسی در روانشناسی و اسلام

۷۹	مقدمه.....
۸۱	خودشناسی از دیدگاه اسلامی.....
۸۲	خودشناسی در روانشناسی.....
۸۷	آثار خودشناسی.....
۹۲	راهکارهای خود شناسی.....
۹۳	موانع خود شناسی.....
۹۹	نتیجه گیری.....

فصل چهارم: عزت نفس در روانشناسی و اسلام

۱۰۱	مقدمه.....
۱۰۲	عزت نفس از دیدگاه اسلام.....
۱۰۴	آیات قرآن و احادیث معصومین در مورد عزت نفس.....
۱۰۵	عزت نفس در روانشناسی.....
۱۰۵	عزت نفس در کودکی.....
۱۰۸	آثار عزت نفس در کودکان.....
۱۰۸	عزت نفس در نوجوانان.....
۱۰۹	راههای افزایش عزت نفس در کودکان ونوجوانان.....
۱۰۹	- توصیه‌هایی برای والدین.....
۱۱۰	- توصیه‌هایی برای معلمان.....
۱۱۱	توصیه های اسلام برای ایجاد عزت نفس در کودکان.....
۱۱۳	عزت نفس و اعتماد به نفس.....
۱۱۴	تفاوت عزت نفس و اعتماد به نفس و واکاوی آن در اسلام.....
۱۱۸	آثار و پیامدهای عزت نفس.....

شیوه‌های ایجاد و تقویت عزت نفس.....	۱۲۱
-------------------------------------	-----

فصل پنجم: شخصیت سالم از دیدگاه روانشناسی

مقدمه.....	۱۲۷
شخصیت سالم از نظر روانشناسان انسان‌گرا.....	۱۲۹
الف) الگوی آلپورت (انسان بالغ).....	۱۲۹
ب) فرانکل (انسان از خود فرارونده).....	۱۳۱
ج) لوی راجرز (انسان باکنش کامل).....	۱۳۴
الگوی اریک فروم (انسان بارور).....	۱۳۶
ه) لوی مزلو (انسان خواستار تحقق خود).....	۱۳۸
و) الگوی پیر (انسان این مکانی و این زمانی).....	۱۴۱

فصل ششم: شخصیت سالم از دیدگاه اسلامی

مقدمه.....	۱۴۲
بیان جنبه‌های مثبت شخصیت اسلامی.....	۱۴۲
شخصیت سالم در قرآن.....	۱۴۸
۱) ویژگی‌های شناختی.....	۱۴۸
الف) شیوه‌های استنباط.....	۱۴۸
ب) نوع شناخت نسبت به مبدأ جهان.....	۱۴۹
ج) نوع شناخت نسبت به جهان.....	۱۵۰
د) نوع شناخت نسبت به خود.....	۱۵۱
۲) ویژگی‌های عاطفی.....	۱۵۲
۳) ویژگی‌های رفتاری.....	۱۵۳

فصل هفتم: اختلالات شخصیت از دیدگاه روانشناسی

اختلال و سلامت نفس از دیدگاه روانشناسی.....	۱۵۹
تیپ‌های شخصیتی ناسالم از دیدگاه روانشناسی.....	۱۶۰
- اختلال شخصیت پارانوئید.....	۱۶۰
- اختلال شخصیت اسکیزوئید.....	۱۶۱
- اختلال شخصیت اسکیزوتایپی.....	۱۶۱
- اختلال شخصیت مرزی.....	۱۶۱

- ۱۶۲.....- اختلال شخصیت ضد اجتماعی
- ۱۶۳.....- اختلال شخصیت نمایشی
- ۱۶۳.....- اختلال شخصیت خودشیفته
- ۱۶۴.....- اختلال شخصیت اجتنابی
- ۱۶۴.....- اختلال شخصیت وسواس - اجبار
- ۱۶۵.....- اختلال شخصیت وابسته

فصل نهم: شخصیت ناسالم از دیدگاه قرآن

- ۱۶۷.....مقدمه
- ۱۶۸.....جنبه‌های منفی شخصیت ناسالم و هشدار قرآن کریم
- ۱۷۱.....تیپ‌های شخصیت ناسالم از دیدگاه قرآن
- ۱۷۲.....خودشیفتگی
- ۱۷۲.....- خودشیفتگی نژاد
- ۱۷۲.....- خودشیفتگی صاحبان قدرت
- ۱۷۴.....- خودشیفتگی صاحبان نفوذ
- ۱۷۸.....- خودشیفتگی صاحبان علم
- ۱۸۱.....فصل نهم: بحث و نتیجه‌گیری
- ۱۸۹.....منابع

تحول در حوزه‌های علمی، به ویژه در علوم انسانی از خواسته‌های مورد تأکید حضرت امام خمینی (ره) و مطالبات جدی رهبر معظم انقلاب (مد ظله) به ویژه در سال‌های اخیر است. با توجه به رسالت علوم انسانی، در ساختن انسان، پرورش شخصیت، و توجه به جایگاه وجودی او، و هدایت وی به سوی انسان کامل و رساندن به سر منزل مقصود، بر خود واجب دیدیم، که از میراث گرانقدر اسلام و قرآن استفاده کرده و گامی در جهت فرمایش رهبر معظم انقلاب (مد ظله) داشته و در این راستا خدمتی به تولید دانش بومی در این حوزه کرده باشیم.

یکی از جنبه‌های مؤثر و مطرح در ارتباط با روان آدمی، شخصیت اوست، عاملی که داعیه دار بسیاری از رفتارهای انسان است. از این رو شخصیت یکی از مباحث مهم در حوزه انسان‌شناسی است. شخصیت از جمله واژه‌هایی است که همه بارها بر زبان می‌رانند، بدون آنکه مفهومی خاص و تعریفی دقیق از آن در ذهن داشته باشند. در یک نگاه ظاهری منظور از شخصیت، مجموعه ویژگی‌هایی است که در زندگی فراهم آمده و او را از سایرین متمایز می‌کند. نظریه پردازان روان شناسی در تعریف شخصیت گفته‌اند: شخصیت به الگوهای افکار، احساس‌ها و رفتارهای خاص اشاره دارد که در طول زمان به نوعیت‌های گوناگون، پایدار است و یک شخص را از شخصی دیگر متمایز می‌سازد. با این حال نظریه پردازان در حوزه شخصیت، هنوز قادر به ارائه تعریف واحدی از این واژه که مورد توافق همگی باشد، نشده‌اند. هر کدام توانسته‌اند، فقط به جنبه‌هایی از آن توجه کنند.

این کتاب درصدد است، تا ضمن تحلیل و بررسی نگاه ویژه قرآن در رابطه با موضوع شخصیت، از طریق تطبیق بین مباحث قرآن و روانشناسی که مسکن تحقیق این دانش در تبیین این مفهوم دست یابد.

از آنجایی که مکتب اسلام کاملترین و جامع‌ترین مکاتب دینی جهان است، آفاق‌های والاتری را در این زمینه مطرح می‌کند و مسأله را بسیار عمیق‌تر و ریشه‌ای‌تر از آنچه متعارف می‌کند. در این کتاب سعی شده است، روانشناسی در بستر فرهنگ قرآن و احکامات عظیم اسلام و با توجه به تفسیر و تأویل آیات قرآنی مطرح شود و از مبانی هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی، و انسان‌شناختی قرآن متأثر گردد.

لازم به ذکر است، این کتاب مشتمل بر نه فصل است، که بخشی از مطالب آن به همت خانم زهرا فقیهی کارشناس ارشد علوم قرآن و حدیث، گروه الهیات دانشگاه اصفهان و خانم فاطمه شریفی، دانشجوی دکتری روانشناسی دانشگاه اصفهان شکل گرفته است که مراتب تقدیر و تشکر را از این دوستان اعلام می‌نمایم.